

[Herluf Rasmussen.]

forhold til samme indtægt. Hvis man fortsætter med nedslagsreglerne, vedbliver man at give nedsættelserne vilkårligt, og det er vist ikke på den måde, man skal hjælpe dem med de lavere indtægter.

Dette er synspunkter, som jeg håber vil blive taget med ind i overvejelserne, når man til sin tid skal drøfte folkepensionens størrelse. Kan disse synspunkter vinde gehør, er der også mulighed for, at man derigennem kan medvirke til en forenkling af hele skattesystemet.

Finansministeren (Hans R. Knudsen): Jeg vil gerne takke udvalget for den helt enstemmige tilslutning til lovforslaget.

I anledning af de spørgsmål, som det ærede medlem hr. Herluf Rasmussen her fremdrager, og i tilknytning til det ærede medlems bemærkninger i betænkningen vil jeg gerne sige et par ord om problemet skattnedslag i forbindelse med særlige udgifter på grund af sygdom. Det er et problem, vi har diskuteret flere gange; det har bl. a. været rejst adskillige gange ved behandlingen af de årlige ligningslove. Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at man her kan gå forskellige veje. Der er for det første fradraget på grund af sygdom og lignende forhold, hvorigennem der kan ske en vis nedsættelse i den skattepligtige indkomst. Der er for det andet den fremgangsmåde, det ærede medlem hæfter sig ved: skattnedsættelse ved nedslag i den pålignede skat, og her ligger det sådan efter de nuværende regler, at når det er kommuneskatten, det drejer sig om, er afgørelsen overladt til de kommunale råd. Der må her næsten altid skønnes individuelt, og vi søger, når det drejer sig om lempelse af statskatterne, at følge så vidt muligt samme retningslinjer som de kommunale råd. Skal man forsøge at komme videre henimod større ensartethed i afgørelserne, vil det efter min mening være mest praktisk, om man lader ligningsrådet overveje, om det vil være muligt at udarbejde mere konkrete anvisninger til de lokale myndigheder, end der foreligger på nuværende tidspunkt.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets §§ 1 og 2 og dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om oprettelse af Statens kunsthånd og Eckersberg-Thorvaldsenfondet.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 817, fremsættelsen i tidenden sp. 1950).

Lovforslaget sattes til forhandling.

H. Larsen (Bjerre): Det lovforslag, som den højtærede minister for kulturelle anliggender har fremsat for det høje ting, vil overalt, tror jeg, hvor der lever interesse for kunsten, blive modtaget med megen tilfredshed. Det er en ganske god anledning til at sige kulturministeren tak, for forslaget imødekommer de ønsker, som blev fremsat både af mit parti og andre i tinget, da forslaget om udskydelse af lovrevisionen var til behandling i forrige samling.

Når vi nu i dag skal drøfte forslag til lov om ændring af lov om oprettelse af Statens kunsthånd og Eckersberg-Thorvaldsenfondet, er det helt naturligt at undersøge, hvorledes loven om disse to fonds har virket siden stadfæstelsen den 25. maj 1956. Det viser sig ved en sådan undersøgelse, at kunsthåndet har løst overordentlig værdifulde opgaver i forbindelse med den kunstneriske udsmykning af både statslige og kommunale bygninger. Det gik måske nok lidt småt i begyndelsen med at få skabt fornødent kendskab til de muligheder, som fondet indebar, men da det endelig var indarbejdet og der var kommet et vist system i hele virksomheden, varede det ikke så forfærdelig længe, før beløbsrammen viste sig at være for lille.

Da lovforslaget er ledsaget af meget

[H. Larsen (Bjerre).]

fyldige og oplysende bemærkninger om begge fondes virksomhed, skal jeg ikke trætte det høje ting med at gentage disse; blot vil jeg gerne understrege, at man forventer for finansåret 1961-62 at skulle udbetale 700 000 kr., hvilket er et tydeligt vidnesbyrd om, hvorledes Statens kunstfond nu benyttes på den måde, som det også var hensigten.

Formålet med loven om Statens kunstfond og Eckersberg-Thorvaldsenfondet er derfor, synes jeg, på den smukkeste måde blevet opfyldt. Jeg mener også, at der på grundlag af de resultater, der nu foreligger om virksomheden, bør siges tak for det initiativ, som i sin tid blev taget af den daværende undervisningsminister, i dag den højtærede minister for kulturelle anliggender. Den lange række af smukke kunstværker i offentlige bygninger rundt om i landet står som den bedste motivering for de ændringer i loven, der nu er foreslået, og som yderligere vil gøre det muligt at bringe god kunst ud i hverdagen til glæde og berigelse for det menneskelige sind.

Desværre er det ikke muligt for mig her at vise det høje tings medlemmer eksempler på, hvor smukke kunstværker der er skabt på fundamentet af denne lovgivning, men jeg har alligevel ved en lykkelig tilfældighed fået lidt af en nøgle til at anskueliggøre en ikke ringe del af det, der er sket gennem Statens kunstfond. Med den højtærede formands tilladelse vil jeg gerne citere et afsnit fra en artikel i årsskriftet fra Gutenberghus, hvor magister Ejner Johansson netop omtaler virksomheden fra Statens kunstfond. Det siges her:

„De rige midler, der nu sættes ind på at skabe en ny dansk monumentalkunst, er jo både en inspiration og en forpligtelse — fremfor alt skulle de ikke gerne reduceres til at blive en slags understøttelse til kunstnerne. De må bruges som murbrækkere for et nyt syn på den opgave at føre mennesket tilbage til kunsten — eller flytte kunsten ud i hverdagen, hvis man hellere vil sige det på den måde. Men der er uendelig lang vej igen, før dette mål er nået. En væsentlig skavank ved vor måde at tænke på i dag er utvivlsomt, at vi reagerer helt ukunstnerisk på de fleste problemer og

først og fremmest søger at løse dem ud fra effektivitetshensyn, økonomiske vurderinger o. s. v. Der står dog ingen steder skrevet, at disse synspunkter bør have prioritet, endsige at de skulle være særlig fornuftige. I virkeligheden er mennesket måske ikke slet så effektivt og økonomisk et væsen, som det gerne bliver os foregølet. Man har på fornemmelsen, at vi bliver underforsynet med kunstneriske løsninger på problemerne, og at denne underforsyning i det lange løb vil afsætte mærkbare mangelsymptomer. Her kan malerne, billedhuggerne og arkitekterne måske hjælpe os — ikke ved „at smykke“ vor hverdag, men ved at tvinge os kunsten ind på livet med alle dens problemer, skønheder, dens oprør mod vanetænkning og utålsomhed. Dens greb om sjælen, der bringer os til at huske, at vi har en sådan og ikke bare en regnestok i livet.“

De ærede medlemmer kan i øvrigt ved at kigge på de illustrationer, som ledsager denne redegørelse, få et stærkt indtryk af den overordentlig vellykkede udvælgelse, fondet har inspireret til. I denne forbindelse vil jeg gerne give udtryk for oprigtig anerkendelse af den fortjenstfulde indsats, som fondets styrelse har øvet gennem udvælgelsen af kunstværkerne. Med sund sans for den frie kunstneriske udfoldelse er valget af kunstværkerne sket. Det vil ikke være rigtigt at fastsætte bestemte regler for udvælgelse af de kunstværker, som skal nyde godt af fondets virksomhed, og det forekommer mig, at de synlige resultater også er et vidnesbyrd om, at den frie linje, der har været fulgt, så afgjort har været rigtig på alle måder.

Må jeg endvidere give udtryk for anerkendelse af den praksis, som den højtærede minister vil indlede ved administrationen af beløbene efter lovens § 1, stk. 3, hvorved det bliver muligt at yde op til $\frac{3}{4}$ af udgifterne ved anskaffelse af kunstnerisk udsmykning uden for statens ejendomme. Denne bestemmelse er uhyre værdifuld for bestræbelser for at bringe den gode kunst ud midt i hverdagslivet. Der er mange, særlig mindre, kommuner i vort land, som er vejet helt tilbage for udgifterne i forbindelse med udsmykning af f. eks. nye skoler, fordi bestyrelserne i kommunerne simpelt hen har fundet, at det var for dyrt.

[H. Larsen (Bjerre).]

Med velvilje fra den højtærede ministers side kunne man ganske vist efter den gamle lov få indtil halvdelen af udgifterne af kunsthåndet, men nu skulle man kunne få $\frac{3}{4}$. Det er et meget stort fremskridt og et fremskridt, som antagelig yderligere vil øge presset på fondets økonomi. Derfor var det måske rigtigt at overveje, om ikke man skulle tage loven op til revision på et tidligere tidspunkt end foreslået i lovforslaget, nemlig i samlingen 1966-67.

Jeg synes, at den nye bestemmelse i høj grad må animere vore købstadkommuner til at iagttage de muligheder, der nu her åbner sig. Der er naturligvis i mange af vore byer en ganske pæn kunstnerisk udsmykning, men i mange andre er der kun få betydende kunstværker, og her får kommunerne nu en virkelig mulighed for at følge en nyttig appel fra den højtærede ministers side.

Om Eckersberg-Thorvaldsenfondet skal jeg ikke gøre mange bemærkninger. Den tanke, at man skal hjælpe vore ældre kunstnere, er så åbenlys rigtig, at den anbefaler sig selv. Men måske var det muligt i forbindelse med hele dette arbejde at overveje, om der kunne skabes en inspirerende virksomhed for vore ældre kunstnere med at oplyse folk om, hvad kunst er, og hvad kunst vil. Hvorfor ikke benytte vort rige, frie oplysningsarbejde til at formidle et vandrende kunstnerisk seminar, f. eks. ledsaget af en eller måske flere af vore dygtige ældre kunstnere, som i forbindelse med en retrospektiv udstilling af de bedste værker fra vore museer rundt om i landet, også i samvirke med vore skoler, på denne måde kunne gøre en effektiv indsats for kunstforståelse, således at vi virkelig for en gangs skyld kunne få angrebet trommesalssmøret lige ved dets rod.

Al god kunst fremmer ædel tanke, og derfor bør også dette lovforslag nyde fremme. Jeg anbefaler det til det høje tings velvillige behandling.

Helga Pedersen: Det foreliggende lovforslag er jo ledsaget af udførlige oplysninger om de to fondes virksomhed siden deres oprettelse og giver mig for så vidt ikke anledning til mange bemærkninger i dag.

Jeg tror, at der fortsat vel nok bør ud-

vises nogen tilbageholdenhed med hensyn til udsmykning af allerede opførte bygninger. Det har også været fondets retningslinje hidtil, og jeg stiller mig måske nok noget tvivlende over for holdbarheden i en bemærkning til lovforslaget om, at udlånet fra kunstmuseet nu har nået et sådant punkt, at det vil være til stor skade for den kunsthistoriske forskning, hvis samlingerne yderligere udtømmes ved udlån. Det ligger vel nok sådan, at det kan volde lidt besvær nu og da, hvis flere kunstgenstande skal udlånes, men ligefrem stor skade synes jeg på forhånd er et vel stærkt udtryk om situationen. Men alt dette kan vi vel drøfte nærmere i det udvalg, jeg forventer bliver nedsat efter denne behandling.

Jeg vil også i dette udvalg bede om oplysning om eksempler på fondets virksomhed vedrørende større udsmykninger af nye bygninger.

Da selve loven om oprettelsen af disse to fonds blev vedtaget i tinget, undlod mit parti ligesom det konservative folkeparti at stemme for dens gennemførelse. Jeg vil gerne ved denne lejlighed understrege, at denne holdning i mit parti ikke skyldtes ringe interesse for kunsten eller for kunstnerens kår. Vi ser tværtimod gerne, at såvel skønhed i arkitektur og kunstnerisk udsmykning som en rent praktisk indretning kendetegner vore offentlige bygninger. Vi forstår og erkender, at kunsten også bør støttes ved at støtte kunstnerne, ligesom det er en naturlig pligt for vort samfund til at varetage de efterladtes kår i mange tilfælde; men vi indtog det standpunkt, vi gjorde, fordi vi fandt det naturligt, at det offentliges forpligtelser på dette område blev løst ad den sædvanlige bevillingsvej. For så vidt er dette også vort principielle standpunkt i dag, men vi erkender naturligvis, at disse to fonds har udøvet en god virksomhed i de forløbne år. Vort standpunkt til det foreliggende lovforslag vil afhænge af, hvilke oplysninger vi får frem i det udvalg, som jeg formoder bliver nedsat vedrørende denne sag. Jeg kan på dette tidspunkt tilsige en fordomsfri behandling i udvalget.

Weikop: Jeg vil gerne til indledning sige, at mit parti og jeg går ind for, at der bruges

[Weikop.]

flere midler til kunsten; og for at man ikke skal misforstå de bemærkninger, jeg senere kommer med, vil jeg allerede nu sige, at vi også er indstillet på at gå ind for, at bevilningen til kunstneriske formål forhøjes fra 700 000 kr. til 1,5 mill. kr.

Men når jeg har sagt dette, må jeg også sige, at jeg ikke i alle henseender er enig i den fremgangsmåde, der foreslås med hensyn til beløbets fordeling; der er jo nemlig kommet noget nyt til. Der er, som det allerede er sagt, indhøstet erfaringer gennem de sidste år med hensyn til Statens kunsthøjsskoles virksomhed. Erfaringen går jo ud på, at Statens kunsthøjsskole startede, kan man godt sige, meget langsomt, som det vel også var ventet. Nu er der kommet lidt mere fart over det, hvilket ses af de beløb, der er brugt og vil blive brugt. Mange arbejder er kommet i gang. Man kan også sige, at der er kommet så meget gang i sagen, at fondets styrelse er af den opfattelse, at beløbet nu kan sættes op. Jeg har forstået, at styrelsen har været af den opfattelse, at beløbet kunne sættes op med ca. 500 000 kr.; ifølge lovforslaget bliver der altså tale om et noget større beløb.

Jeg tror, at man kan sige, som det allerede er sagt af det ærede medlem hr. H. Larsen (Bjerre), at kunsthøjsskolen har tjent sit formål. Men på ét område har kunsthøjsskolen faktisk lidt en skuffelse; det er med hensyn til de midler, som kommuner og institutioner har trukket på kunsthøjsskolen til kunstværker. Det vil altså med andre ord sige, at statens bygninger har haft og fortsat vil have mulighed for at få broderparten af de midler, der kan stilles til rådighed for kommunerne, hvis ikke der sker en ændring. I hvert fald er man jo helt klar over, at det beløb på indtil $\frac{1}{3}$ til kommunerne ikke på langt nær er blevet benyttet.

Statens kunsthøjsskole har bl. a. til formål at fremme kunsten, og derudover søger det også at støtte kunstnerne. Men det har også det formål, som det er sagt, at give så bredt et udsnit af befolkningen som muligt glæde ved de kunstværker, som bevilges af Statens kunsthøjsskole. Det er jo en helt rigtig tanke, for de kunstværker, der kommer frem gennem Statens kunsthøjsskole, er jo virkelig noget, man selv har bidraget til. Jeg forstår også, at man er ganske klar

over dette problem med, at kommuner og institutioner ikke har gjort brug af de bevilgede beløb i det tilsigtede omfang, og man er altså nu inde på, at man ved en kongelig anordning vil give styrelsen bemyndigelse til at kunne bevilge indtil 75 pct. af et kunstværks anskaffelsessum, når det drejer sig om ikke-statslige bygninger, medens statens bygninger fremdeles skal have hele beløbet dækket. Forslaget om at give styrelsen bemyndigelse til at yde indtil 75 pct. i stedet for at følge den praksis, som faktisk har været gældende, at man kun har ydet $\frac{1}{3}$, forekommer mig at give en meget betydelig usikkerhed for kommuner og institutioner alene derved, at de ikke på forhånd ved, hvor stort et tilskud de kan regne med. Det forekommer mig også, at det vil give en betydelig usikkerhed inden for administrationen, for hvem skal have 33 pct., hvem skal have 50 pct., og hvem skal have 75 pct.? Er det kommunernes eller institutionernes økonomi, der kan blive afgørende for tilskuddets størrelse, eller vil det bero på kunstværkerne anskaffelsespris, om den er stor eller lille, eller om det er et stort kunstværk eller et lille kunstværk? Jeg tror, at det vil virke uheldigt med variable tilskud. Formålet er jo, at kunstværkerne skal komme ud i landet, ud i kommunerne, og det kan efter min opfattelse kun ske ved, at man altid giver 75 pct. af anskaffelsesværdien, for så ved kommunerne, hvad de kan få, når de sender et andragende ind. At kunstværket i sig selv skal være godt, og at stedet, hvor det placeres eller opsættes, skal være egnet, er en naturlig ting.

Hvis man gør det, som jeg her er inde på, og som jeg håber og tror man vil tilslutte sig, er jeg sikker på, at der vil komme gang i kommunernes og institutionernes kunstinteresse. Jeg vil gerne gentage, at man bør tillægge det stor betydning at få ønskerne frem både fra store og små kommuner hele landet over; de bør animeres til at sende ønsker ind om større og bedre og måske også kostbarere kunst, end man ellers ville have anskaffet; derved imødegår man den opfattelse, som findes — jeg mener med urette — at kunsthøjsskolen mere er for statens bygninger, for statens arkitekter og for statens bygningsinspektører.

Efter forslaget er det da også meningen,

[Weikop.]

at man i højere grad end tidligere kan bevilge midler til kunstnerisk udsmykning af allerede eksisterende bygninger. Selv om kunstfondets opgave i første række har været at fremme kunsten i nybygninger, således at der kunne ske et virkeligt samarbejde mellem arkitekt og kunstner under bygningens opførelse, så man kunne få et smukt hele ud af det — og det er et formål, jeg fremdeles mener skal fastholdes som noget principielt — er jeg i øvrigt enig i det rigtige i, at man fastslår, at man også kan tilgodese kunstnerisk udsmykning af allerede bestående bygninger.

Nu forstår jeg af bemærkningerne, at man i hvert fald regner med, at 300 000 kr. af kunstfondets midler skulle bruges til bestående bygninger. Heroverfor vil jeg gerne sige, at selv om det måske kan være rimeligt nok at fastsætte indtil $\frac{1}{3}$ af fondet til kommunale bygninger og andre institutioner, synes jeg ikke, man i øvrigt skal søge at lægge beløbene i æsker til det ene og det andet formål, men lade styrelsen i så henseende have forholdsvis frie hænder. Jeg ved godt, at de 300 000 kr. ikke er fastlagt i lovforslaget, men når det står i bemærkningerne som her, bliver det alligevel en rettesnor. Når jeg advarer, er det, fordi ingen på forhånd kan vide, hvilke værker der kan komme på tale til udsmykning af eksisterende bygninger og bygninger, der bygges om.

Jeg er altså enig i, at man også kan udsmykke bestående bygninger i større omfang end tidligere, men derimod stiller jeg mig meget tvivlende over for, at man nu skal ind på noget helt nyt, nemlig at foretage opkøb af bildende kunst. Det vil kort sige, sådan forstår jeg det, at nu kan man til fondet på foranledning af forskellige — det kan være arkitekt, kommune eller et statsorgan — sende andragende ind om at få købt nogle malerier eller skulpturer til udsmykning af lokaler eller bygninger. Det er ikke sådan, at jeg har noget som helst imod, at offentlige lokaler og bygninger udsmykkes med malerier og skulpturer, selv om mange gange sådanne malerier ender i kontorer, hvor der ikke kommer så forfærdelig mange mennesker, men jeg tror ikke, at Statens kunstfond er velegnet til at løse en sådan opgave. Indkøb af kunst sker

jo under forskellige former. Jeg ved det ikke, jeg har ikke undersøgt det, men jeg vil tro, at undervisningsministeriet, nej, ministeriet for kulturelle anliggender — når jeg siger undervisningsministeriet, er det, fordi jeg så tit på udstillinger under et maleri har set et skilt, hvor der står: købt af undervisningsministeriet — jeg vil tro, at ministeriet for kulturelle anliggender allerede har en konto til sådanne indkøb. Jeg ved det ikke, men jeg vil tro, at også andre ministerier har det, udenrigsministeriet og måske også andre ministerier.

Jeg ved også, at Carlsbergfondet foretager store indkøb, og også i kommunerne er det ikke helt ualmindeligt at foretage indkøb af bildende kunst. Endelig er indkøbet af bildende kunst oftest en opgave, som kan løses på anden måde. Jeg vil tro, som jeg sagde før, at kommunerne bedre kan klare et maleriindkøb eller indkøb af mindre ting. Der ligger, det vil jeg gerne erkende, en meget smuk tanke bag dette forslag, at man ikke alene skal skaffe kunst på væggene, men også støtte de kunstnere, der udfører kunstværkerne. Det er en meget smuk tanke, men jeg tror som sagt ikke, man skal kæde det ind i denne lov. Dersom man skal hjælpe de bildende kunstnere, tror jeg man bedre kan gøre det ved på en eller anden måde at søge at aktivisere kommunerne eller andre til at skabe publikumsudstillinger, så kunstnerne derigennem kan få bedre kontakt med, om jeg må sige det lige ud, det køvende publikum.

Jeg vil altså mene, det var en bedre vej eventuelt at forhøje indkøbskontiene for statens institutioner. Min opfattelse er den, at den opgave, som her tiltænkes kunstfondet, er kunstfondet ikke egnet til at løse.

Ud fra disse synspunkter ville § 1 i lovforslaget efter min mening kunne formuleres enklere, selv om det skal indrømmes, at den er meget enkel. Man kunne forme den endnu mere enkel ved, at der blot i § 1 stod: Til fremme af den billedkunstneriske medvirken ved udformning og udsmykning af statslige bygninger og anlæg oprettes et fond under navnet Statens kunstfond, og fondet stilles under en særlig styrelse.

Hermed har man både tilgodeset gamle og nye bygninger og klart præciseret, hvad kunstfondets opgaver er.

[Weikop.]

Jeg skal heller ikke om Eckersberg-Thorvaldsenfondet sige ret meget. Der ligger jo en meget smuk tanke bag Eckersberg-Thorvaldsenfondet, nemlig den at yde understøttelse til ældre, fortjente kunstnere og deres efterladte, og jeg synes, at denne tanke bør støttes. Vi har heller ikke noget imod, at man søger at forhøje rådighedsbeløbet fra 75 000 kr. til 200 000 kr. Jeg kunne godt tænke mig oplysning om, hvordan midlerne fordeles, for man ved meget vel, at understøttelse særlig i den tid, vi lever i, kan være meget vanskelig at tildele den enkelte. Der kan selvfølgelig altid være ganske oplagte tilfælde, hvor man bør yde støtte, men der kan også være adskillige tilfælde, hvor tvivl kan komme til at råde. Det skal jeg ikke komme nærmere ind på; jeg har tillid til og stoler på, at styrelsen også vil kunne klare de vanskelige problemer, den her kommer til at stå over for.

Styrelsen får imidlertid også en ny opgave, som måske kan være noget vanskeligere, idet den skal yde støtte til talentfulde kunstnere, og her bliver der jo straks tale om et skøn. Der skal ikke alene her være tale om talentfulde kunstnere, men støtten skal vel også i nogen grad afhænge af den pågældende kunstners økonomi. Det kan jo somme tider være svært at bedømme, hvad talent er. Det kan i det hele taget være vanskeligt at bedømme, hvad der er rigtig, og hvad der er god kunst. Jeg vil ikke tage afstand fra eksperimental kunst; jeg synes, at det må være en vanskelig opgave at vurdere den, men selvfølgelig, hvis der er tale om et udpræget talent, gør det jo opgaven lettere for styrelsen.

Nu må man ikke forstå det, jeg her har sagt, på den måde, at jeg er sur over forhøjelsen af rådighedsbeløbet, men selv om vi alle er interesseret i kulturen og i kulturelle opgaver, må man alligevel have hjernen med, når man skal forme en sådan lovgivning, og jeg har hørt en del bemærkninger om, at det kan være svært at dele sol og vind lige, når det drejer sig om understøt-

telse. Enhver, der har med sådanne sager at gøre, ved, at det kan være uhyre vanskeligt somme tider at træffe det rette valg. Det har også vist sig med hensyn til Eckersberg-Thorvaldsenfondet; der har været mange flere ansøgninger, end man har kunnet imødekomme, og derved bliver valget af de rette endnu vanskeligere.

Alt i alt kan jeg sige, at vi ser med velvilje på det foreliggende lovforslag. Jeg har omtalt nogle punkter, hvor jeg mener at loven burde ændres både for at skabe større klarhed og for i det hele taget at gøre administrationen lettere.

Else-Merete Ross: På det radikale venstres vegne kan jeg give tilslutning til lovforslaget. Statens kunsthånd har så stor betydning såvel for dansk kunsthånd som helhed som for den enkelte kunstner, at en udvidelse af rådighedsbeløbet efter en nu flerårig søgperiode må anses for rimelig.

Tilskudsydelseerne til udsmykning af kommunale eller andre offentligt tilgængelige bygninger og anlæg, som har været begrænset til en tredjedel af omkostningerne, har efter den højtærede ministers mening ikke virket tilstrækkelig stimulerende på interessen for kunstnerisk udsmykning af sådanne bygninger og anlæg. Mit parti vil gerne gå med til den foreslåede forhøjelse, så at der kan ydes dækning for op til tre fjerdedele af udgifterne; man kan så, når loven tages op til revision næste gang, se, om denne forhøjelse har fået den ønskede virkning.

Vi er også indforstået med, at fondets midler kan anvendes til udsmykning af allerede eksisterende bygninger og anlæg.

I bemærkningerne siges det, at kunstmuseet hidtil fra sine magasiner har kunnet udlåne en del bildende kunst til offentlige kontorer og ambassader, men at udlånet ikke kan fortsætte yderligere uden at være til skade for den kunsthistoriske forskning. For nogle år siden læste man i dagspressen beklagelser over, at kunstmuseet havde alt for mange kunstgenstande opmagasineret.

[Else-Merete Ross.]

Jeg havde håbet, at det endnu var tilfældet, fordi jeg i så tilfælde ville have spurgt, om man ikke kunne have udlånt disse kunstgenstande til skolerne, hvor fondets midler ikke kunne slå til til anden kunstnerisk udsmykning. Jeg tror, det er af stor betydning for børns og unges interesse for og forståelse af kunst at have kunstværker for øje på deres daglige arbejdssted. Når museet havde brug for udlånte billeder og skulpturer, ville en udskiftning kun være en fordel fra et pædagogisk synspunkt.

Ved oprettelsen af Eckersberg-Thorvaldsenfondet finder jeg det forståeligt, at man i den første forsøgsperiode begyndte med en rådighedssum på 75 000 kr. Af bemærkningerne til forslaget fremgår det tydeligt, at beløbet er for lille i forhold til de opgaver, der er henlagt til fondet. Fondet har imødekommet ca. 75 ansøgninger om året. Hvis hele rådighedsbeløbet var anvendt til denne opgave alene, ville det i gennemsnit have givet 1 000 kr. til hver. Fondet ønsker at give en understøttelse, som er en virkelig økonomisk hjælp. Det må have været mere end vanskeligt, for ikke at sige umuligt, at leve op til denne gode hensigt.

Det er højst forståeligt, at lovens subsidiære formål, nemlig at støtte unge talentfulde kunstnere, kun i ringe udstrækning har kunnet tilgodeses. Fondets styrelse mener, at ved en forhøjelse af rådighedsbeløbet fra 75 000 til 175 000 kr. vil man kunne imødekomme ansøgningerne fra den kreds af personer, som fondets virksomhed hidtil har omfattet, det vil altså sige ældre kunstnere og deres efterladte samt unge talentfulde kunstnere. Da jeg er meget interesseret i, at unge kunstnere støttes, vil jeg gerne vide, om der foreligger oplysninger om, i hvor høj grad, eventuelt med hvor store beløb, man ved denne udvidelse af rådighedsbeløbet havde tænkt sig at kunne tilgodese de unge kunstneres ansøgninger. Det forekommer mig sandsynligt, at unge kunstnere, der før vidste, at det næsten var nytteløst at ansøge, nu vil melde sig i større udstrækning. I hvor stor udstrækning kan der så blive mulighed for at hjælpe dem?

Det foreslås at udvide loven til også at omfatte understøttelse af andre aldersklasser end de ældre kunstnere. Desuden

skal også disse aldersklassers efterladte have mulighed for understøttelse. Ifølge bemærkningerne skulle de resterende 25 000 kr. kunne dække dette udvidede formål. I betragtning af de mange bildende kunstnere, vi har i Danmark, og i betragtning af, at mange af dem ofte økonomisk har svært ved at klare sig i visse perioder af deres liv, hvor de kan være slået ud af sygdom, eller hvor deres publikum svigter dem, og at de har vanskeligt ved at sikre deres efterladte, synes jeg, man må betragte 200 000 kr. til fondets virksomhed som en beskedent rådighedssum.

Jeg kan på mit partis vegne tilsige velvillig behandling af lovforslaget i et udvalg.

Morten Lange: For som sædvanlig at begynde med et overdrev mellem botanik og kunst kan man vist kalde dette lovforslag en figenbladslov. Det forekommer mig, at staten, som jo efterhånden har overtaget en væsentlig del af monumentalbyggeriet her i landet, med denne lov i alt for ringe grad synes at ville gøre sin pligt til, som der er tradition for i kulturlande og selv i mindre kultiverede lande, at sørge for, at de monumentale bygningsværker, som en epoke frembringer, også bliver passende kunstnerisk udsmykket. Jeg er fuldstændig sikker på, at det beløb, som man nu foreslår bevillingen forhøjet til, stadig væk ligger meget, meget langt under, hvad der ville være rimeligt. Det er simpelt hen således, at for at nå op til en rimelig kunstnerisk udsmykningsstandard for staten måtte der formodentlig lægges an på en helt anden måde, og jeg er bange for, at miseren har grebet dybere. Jeg tror, at der i lange tider har været givet så små bevillinger til monumental kunst her i landet, at selv om man i morgen kommer slæbende med en hel sæk penge, er jeg bange for, at vi i alt fald ikke på kort tid kunne opvække en passende monumental kunst.

Jeg skal naturligvis hermed sige, at mit parti er overordentlig velvilligt over for den foreslåede forhøjelse, men hvis nogen tror, at vi derigennem har rystet ansvaret af os, så er det i hvert fald min opfattelse, at det har vi langt fra. Jeg er fuldstændig sikker på, at det samme synspunkt må gælde over for de kommunale bygninger. Jeg har med glæde noteret, at visse kom-

[Morten Lange.]

muner er begyndt at oprette selvstændige kunsthøjesterets, og det er udmærket, og det vil gøre det nemmere for dem også at gå ind under denne lov, idet de så af disse fonds kan tage kommunens andel, men jeg er helt enig med tidligere ærede ordførere i, at en fast statsstøtte, en fast procent, og ikke en procent og så en dispensationsprocent, vil være rimeligere, og 75 pct. kan formentlig være fornuftigt.

Altså hvad angår selve hovedstykket i loven om Statens kunsthøjesteret, kan jeg kun sige: det er prisværdigt, at beløbet bliver sat op, men det er stadig væk alt for utilstrækkeligt. Der bliver bygget alt, alt, alt for meget herhjemme i dag, som ikke har fået nogen kunstnerisk imprimatur, når det engang står færdigt og skal ses på i årtier, måske i århundreder, som et minde om, hvordan man lavede bygninger på statens regning i vor tid.

Når man så kommer til det sidste stykke i loven, som omhandler, hvad man så forment har kaldt Eckersberg-Thorvaldsenfondet, så skulle man vente, at der måtte være penge i noget, der har et så fint dobbeltnavn. Jeg har med omhu læst den indstilling, hvorefter man mener at kunne slæbe sig op på 200 000 kr. om året til diverse formål, men det er helt klart, allerede efter hvad der er oplyst, at de 200 000 kr. ikke engang kan dække rimelig understøttelse til de pågældende efterladte ældre kunstnere og til de pågældende ældre kunstnere, så vidt jeg kan indse, og til de øvrige, som man siger man gerne vil hjælpe, dels yngre kunstneres ældre efterladte, dels midaldrende kunstnere og dels midaldrende kunstneres yngre efterladte, og hvad ved jeg. Jeg kan kun se, at resultatet bliver, at der ingen penge bliver, lad os lige så godt se det i øjenene. Hvis man læser indstillingen, er man klar over, at det stadig væk kun er hovedformålet, der kan dækkes; så er der kun 25 000 kr. tilbage i drikkepenge, og det kan ikke tjene til noget som helst fornuftigt og fasttømret uddelingsprincip. Når der er for få ansøgninger til at motivere en forhøjelse, skyldes det hyppigt, at den sum, der er til rådighed, er så lav, at man på forhånd anser det for relativt brødløst at søge.

Endelig har jeg gjort mig mine tanker

om lovgivningsarbejdet. Jeg er fuldstændig klar over, at vi nu har fået et ministerium for kulturelle anliggender, og hvis dette skal være en fanfare fra det nye ministerium, så kunne jeg ønske det ny ministerium et større valdhorn. Hvis det skal være linjen i et nyt ministerium, så vil jeg tillade mig ved lejlighed at foreslå at lade støtten til kunsten overgå til bemyndigelseslov under landbrugsministeriet. Der kan man bruge pengene, og så kommer der måske noget mere effektivt ud af det.

Birthe Wetlesen: Da loven om oprettelse af Statens kunsthøjesteret og Eckersberg-Thorvaldsenfondet blev vedtaget i 1956, var mit parti ikke repræsenteret i dette høje ting. Havde det været repræsenteret i tinget, ville det ikke have kunnet tiltræde det daværende lovforslags § 1. Det er rigtigt, at der ved statens bygninger, som ved byggeri i øvrigt, også bør anvendes et beløb til udsmykning. Hvor stort beløbet skal være, må imidlertid nøje hænge sammen med det enkelte bygningsværk, dets størrelse, dets anvendelse og beliggenhed og meget andet. Ligesom en privatmand normalt vil afsætte et vist beløb til udsmykning ved byggeri, er det naturligt, at staten og kommunerne afsætter et vist beløb, men dette beløb må hænge nøje sammen med det enkelte byggeri, og pengene til udsmykning bør bevilges i forbindelse med hver enkelt byggesag. Det er ikke rigtigt at sætte hverken 700 000 kr. eller 1½ mill. kr. til side på en særlig konto og ved lov fastsætte, at nu skal der med vold og magt ofres så mange penge til udsmykning o. s. v. For kommunerne gælder ligesom for den enkelte borger, at de virkelig selv må afgøre, hvor store beløb de i forbindelse med hvert enkelt bygningsværk eller anlæg vil anvende til udsmykning. Den højtærede minister for kulturelle anliggender udtalte ved fremsættelsen:

„Det må antages, at denne tilskudsordning ikke er tilstrækkelig til at formå navnlig mindre kommuner til at påtage sig deres andel i en kunstnerisk udsmykningsopgave.“

Det forekommer mig, at den højtærede minister hermed giver udtryk for, at det er statens opgave at lokke kommunerne til at give penge til udsmykning. Mon dog ikke de fleste kommuner styres af fornuftige

[Birthe Wetlesen.]

mennesker, der nok selv skal finde ud af, hvor meget der bør anvendes på løsningen af de foreliggende opgaver, i dette tilfælde på udsmykningen? Måske er der et ønske om at opdrage befolkningen til at vise bedre kunstforståelse, men denne indstilling er efter min opfattelse ganske misforstået. Lad dog det enkelte menneske ud fra sine forudsætninger selv danne sig sin egen mening, også for så vidt angår kunst. Det er ikke og må aldrig blive statens opgave at være formynder og skolemester for den danske befolkning.

Lovforslagets punkt 2 ser vi på med større velvilje. Mit parti finder det rimeligt, at ældre, fortjente kunstnere, der gennem et langt liv uden nogen sikkerhed for alderdommen virkelig har ydet en kunstnerisk indsats af blivende værdi, og som har understøttelse behov, også får en sådan understøttelse. Men da vi ikke kan medvirke til gennemførelse af lovforslagets punkt 1, må vi afvente udvalgsbehandlingen, før vi tager endelig stilling til hele lovforslaget.

Ministeren for kulturelle anliggender (Bomholt): Jeg takker de ærede ordførere for deres indlæg.

Der var jo, da vi gennemførte loven, skepsis over for det, der her skete. Det er glædeligt at se, at bl. a. venstre og det konservative folkeparti nu stiller sig forstående over for denne lovgivning i erkendelse af, at den forvaltning, der er sket, har været sober og saglig, og at lovgivningen har virket efter sin hensigt.

Jeg ville tro, at vi gennem en udvalgsbehandling vil kunne nå frem til enighed om affattelsen af denne lovgivning eller i hvert fald sådan, at der kun kommer til at være ganske små divergencer mellem os.

Der har jo navnlig været talt om kommunernes udsmykning med kunst. Vi, der har deltaget i kommunalpolitisk arbejde, ved, at de kulturelle bevillinger kommer sidst, og i tilfælde af økonomisk nedgang er det de bevillinger, der stryges først. Mange kommunalbestyrelser betragter kunst som pynt og ikke som tilfredsstillelse af et behov, og resultatet er blevet en række alt for fattige bymiljøer.

Den økonomiske og sociale aktivitet — det vil jeg gerne sige til de uafhængiges

repræsentant — har jo sin målsætning i det kulturelle. Hvorfor arbejder vi? Vi arbejder vel bl. a. for at kunne realisere det at leve et rigere menneskeliv, og dette sidste kan for adskillige menneskers vedkommende kun lade sig gøre, såfremt der er adgang til kunst. Det er kunsten, der fortolker vor tilværelse, giver den større dybde. Men i mange kommuner er der ingen som helst kunst, ingen umiddelbar adgang til denne del af det kulturelle liv; børn og unge ser ikke kunst, ved knap, hvad det drejer sig om. Vi taler så ofte om at føre kunsten ind i hverdagen. Hvis vi lader blikket glide hen over en række kommuner, deres parker, deres anlæg, deres torve, møder der os faktisk et trist billede, og det skyldes i meget vidt omfang misforståelse fra de pågældende kommunalbestyrelses side. De tror, at de har gjort det helt rigtigt, når de har tilfredsstillet det nærmestliggende økonomiske behov; men det er jo ikke i det lange løb tilstrækkeligt.

Jeg har nu altså foreslået, at der ydes indtil $\frac{3}{4}$ til kommunerne. Det ærede medlem hr. Weikop var inde på den tanke, at man altid burde yde disse $\frac{3}{4}$ af beløbet, sådan at kommunerne på forhånd vidste, hvor meget der kunne fås, og sådan at der altså ikke skulle være tale om skøn i det enkelte tilfælde, om hensyn til kommunens økonomi, kunstværkets pris o. s. v. Jeg vil gerne lade denne tanke indgå i udvalgets arbejde og nærmere drøftelse, idet jeg stiller mig meget lydhør over for tanken.

Det ærede medlem hr. H. Larsen (Bjerre) var inde på den tanke, at loven burde revideres på et tidligere tidspunkt, og det kan jo godt tænkes, at der bliver et stærkere træk fra kommunernes side, således at det er rimeligt at revidere loven noget tidligere. Også det skal jeg gerne være med til at drøfte nærmere i det kommende udvalg.

Det ærede medlem frk. Helga Pedersen gik ind for en fordomsfri behandling af lovforslaget, men mente, at der måtte vises nogen tilbageholdenhed ved udsmykning af bestående bygninger. Der har på dette punkt vist sig faktisk at være en svaghed i loven, da vi nu og da kunne ønske at udsmykke ambassader, amtmandsboliger o. lign., men ikke har haft nogen helt fri adgang til det, fordi vi ikke kan få tilstrækkeligt med kunstværker frem fra de sam-

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

linger, vi har — her tænker man jo i første række på kunstmuseet. Man har ikke på kunstmuseet så forfærdelig mange billeder i sine beholdninger, og der skal jo være et nogenlunde fyldigt materiale for de kunststuderende at se på; de kan ikke nøjes med det, der hænger i museets sale, de må have nogle flere billeder vedrørende den enkelte kunstners produktion. Der er derfor faktisk meget snævre grænser for, hvad der kan udlånes. Vi har tidligere haft spørgsmålet fremme i det høje ting, men hver gang har vi i forståelse med kunstmuseet måttet svare, at det faktisk ikke var gørligt at udstrække udlånene yderligere. Det er i erkendelse af denne situation, jeg finder det ønskeligt, om vi kunne udsmykke allerede bestående bygninger, idet man dog naturligvis også her må vise varsomhed med, hvad man foretager sig.

Det ærede medlem hr. Weikop var inde på tanken om at stryge fordelingsbestemmelserne, således at man havde en fælles pulje at tage af ved behandlingen af bevilningerne. Jeg er nu ikke sikker på, at det er den helt rigtige løsning, men det kan vi jo se nærmere på.

Der blev fremsat tvivl om, hvorvidt man nu også gennem Eckersberg-Thorvaldsenfondet kan understøtte kunstnerne på den rigtige og uangribelige måde. Det ærede medlem fru Else-Merete Ross var inde på tanken om, at man fortrinsvis burde støtte de unge kunstnere. Jeg mener, at fondet har handlet overordentlig ansvarsfuldt i sit arbejde, og jeg skal gerne fremlægge materiale, så langt som det nu er forsvarligt, når det drejer sig om støtte til navngivne personer. Personlig må jeg sige, at jeg under forvaltningen i det nye ministerium er blevet overrasket over, hvorledes selv meget betydelige kunstneres økonomiske forhold er. Et par af vore allerstørste grafikere lever under meget fattige forhold, og det er folk, hvis indsats er til stor ære for landet. En kunst som den grafiske har åbenbart svært ved at slå igennem, sådan at dens tilstrækkelige økonomi kan opnås for dens udøvere. I sådanne tilfælde skulle vi nok have tilladelse til i al stilfærdighed at træde hjælpende til. Jeg indrømmer gerne, at det er en vanskelig opgave, men

jeg mener, at den kan løses på fuldt forsvarlig måde.

Det ærede medlem hr. Morten Lange var noget overlegen i sin bedømmelse af denne lovgivning. Jeg mener, at det har været rigtigt at iværksætte en gradvis udvikling, for at man kunne se, hvad der virkelig duede og kunne bære, så man altså nu kunne gå videre i forlængelse af denne solide, gradvise udvikling. Jeg har ikke noget imod, at der kommer yderligere et beløb til, selvfølgelig ikke, men på den anden side tror jeg nok, at også kunstnerne selv er interesseret i en gradvis, organisk udvikling.

Der har i forbindelse med den hidtidige lov været den vanskelighed, at det har været frygtelig svært at få de tre kunstarter til at fungere sammen. Når et bygværk skulle projekteres, skulle man samtidig engagere malere og billedhuggere, men det har været meget vanskeligt for malere at forestille sig, hvorledes et rum, der forelå på papiret, i virkeligheden var, og hvorledes deres arbejde i virkeligheden kunne indpasses i det endnu blot tænkte rum. Man kan vel også hvide, at arkitekterne en overgang har været rigelig optaget af deres eget arkitekturarbejde, således at der, hvor der har været tale om at lave plads til kunstnerisk udsmykning, har været en tendens til selvtilstrækkelighed — det kan man vel nok tillade sig at bemærke uden at blive groveligt misforstået. I hvert fald har det været meget vanskeligt at etablere dette samarbejde i overensstemmelse med lovens bestemmelser, og derfor tror jeg, at den friere adgang, som lovforslaget vil skabe, vil være at foretrække.

Til det ærede medlem fru Birthe Wetlesen kan jeg sige, at der aldeles ikke er tale om, at staten med vold og magt vil tvinge nogen til hverken det ene eller det andet. Det er ikke tanken, at staten skal optræde som skolemester eller formynder, eller hvad alle disse klicheer hedder, som er medbragt fra den hjemlige katekismus. Vi støtter den kunstneriske bestræbelse, men dirigerer den ikke. Hvis nogen skulle være interesseret i at se lidt nærmere på de kunstværker, der er bragt til verden, skal de være hjertelig velkommen; jeg føler mig overbevist om, at blot synet af de kunstværker vil virke

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

med til, at loven med bred tilslutning får et forlænget liv.

Else-Merete Ross: Jeg tror, den højtærede minister må have misforstået, hvad jeg sagde. Jeg har ikke et øjeblik tvivlet om fondsstyrelsens bedømmelse; jeg mener, den har foretaget den på fuldt forsvarlig måde. Jeg mener, det må have været en meget vanskelig opgave. Jeg er tværtimod gået ind for, at fondet skulle have større midler, og da jeg særlig er interesseret i det subsidiære formål, mente jeg, at det kunne være vanskeligt nu med de 200 000 kr. at opfylde dette. Der står jo udtrykkelig i bemærkningerne, at til det subsidiære formål har man så godt som intet kunne yde. Det er bare for at være sikker på, at dette subsidiære formål, støtten til de unge talentfulde kunstnere, virkelig kan opfyldes, at jeg har spurgt: er det nu muligt, at dette formål kan opfyldes? — idet jeg i og for sig så gerne ville stille forslag om, at man foretog et tilskuddet, hvis det ikke er tilfældet. Jeg har ikke et øjeblik tænkt mig at kritisere fondets styrelse. Jeg mener, den har haft en ganske overordentlig vanskelig opgave med så få midler.

Morten Lange: Jeg forstår, at jeg har gjort ministeren sorg ved at belaste ham med ansvaret for de sidste 30-50 års forsømmelser på det kunstneriske område herhjemme. Jeg tror faktisk, jeg sagde nogenlunde klart, at selv om man kom med en meget stor søk penge, kunne man ikke være sikker på, at man derved på én gang fik kunstnere i hobetal til at springe frem for at klare monumentale opgaver. Dog må vi erkende, at det er en gammel forsømmelse, der går langt tilbage i dansk lovgivning og administration, at man har glemt den kunstneriske udsmykning, og selv om vi alle konverterede i udvalget i morgen og sagde, at nu skulle det være løgn, nu skulle vi komme med mindst 100 mill. kr. om året, så skaber man ikke kunstnere på en nat. Jeg har ikke stillet overbudsforslag i denne sag, jeg har blot konstateret, at her er tale om forsømmelser, hvad allertydeligst ses ved, at ministeren ikke mener der kan skabes arbejder af denne slags for stort mere end 1½ mill. kr. om

året. Det er beklageligt; der burde for lang tid siden have været skabt et solidere grundlag, således at denne lovgivning var blevet bragt op til at andrage et langt større beløb.

Ministeren for kulturelle anliggender (Bomholt): Jeg beklager meget, at det ærede medlem hr. Morten Lange og jeg nu er lige ved at være enige. Det er selvfølgelig rigtigt, at vi har forsømt monumentalopgaverne igennem en lang årrække, jfr. norske forhold. Men jeg synes dog trods alt, at der er sket visse værdifulde ting i de senere år. Scharffs vidunderlige udsmykning af Studentergården er et af de største kunstværker, der er skabt i det sidste århundrede, og der er Nellemoses sidste store arbejde, og der kan nævnes en række andre. Men naturligvis, visse muligheder er utvivlsomt forsømt.

Til det ærede medlem fru Else-Merete Ross vil jeg sige, at jeg må have udtrykt mig umådelig uheldigt, siden jeg har bibragt det ærede medlem den forståelse, der her kom til orde. Vi må kigge lidt nærmere på det i Folketingstidende. Jeg er i øvrigt her fuldt på linje med det ærede medlem.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

H. Larsen (Bjerre): Jeg tillader mig at foreslå, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af loven om oprettelse af „Statens almindelige Videnskabsfond“.

(Lovforslaget findes i tillæg A sp. 813, fremsættelsen i tidenden sp. 1954).

Lovforslaget sattes til forhandling.